

Rektor Claus Nillers tale til studenterne ved translokationen 2023:

Det helt almindelige fantastiske ungdomsliv

Kære studenter

Alle studenterårgange er specielle. Men nogle er nu mere specielle end andre. Og I hører til kategorien "særligt specielle". Det gør I af en helt særlig grund, nemlig corona.

Corona, ja det virker allerede som meget, meget længe siden, men det er tankevækkende, at det skoleår vi faktisk nu afslutter, er det første siden 2018/2019, vi har kunnet afslutte med en helt almindelig eksamen.

Så lad os lige indlede med et par nedslag omkring jeres corona-gymnasietid.

Hele Danmark blev som bekendt lukket ned den 11. marts 2020, dvs. 4 måneder før jeres skolestart.

Det betød, at jeres start på RKS den 10. august 2020 var helt anderledes end normalt.

I kom til en skole, hvor ALT socialt liv var lukket ned, ingen fester, ingen Råhygge, ingen hyttetur med overnatning. Ja, ingenting overhovedet ud over den almindelige undervisning.

Og I kom til et gymnasium, der som det første i Danmark havde indført krav om mundbind. Det blev vi skældt ud for både på de sociale og i lokale medier. Senere blev mundbind som bekendt et lovkrav for hele Danmark.

Som med alt andet, vi foretog os i den periode, så handlede det om at holde skolen åben og undgå hjemsendelser, og hvis det skete, så hurtigst muligt at få jer sikkert tilbage i skole igen.

Allerede den 8. december 2020 blev alle sendt hjem igen, og I kom først tilbage 25. maj 2021 efter 168 dage derhjemme.

Jeg sad til gengæld alene tilbage på skolen i alle de dage. Jeg skal hilse og sige, at der ikke er noget mere trist end en skole uden elever. Det er nu engang for jeres skyld, at vi er her.

Åbningen kom gradvis. Måske husker I det lidt spøjse fænomen "udeundervisning". Vi snød lidt og lejede telte fra Roskilde Festival, så I trods alt havde lidt læ mod vind og vejr.

Men vi kom stærkt tilbage i efteråret 2021 med introfest for 1300 elever, morgensamling, elevrådsarbejde, studieture osv.

Og vi kom igennem jeres 2.g uden egentlige nedlukninger, men dog ikke uden udfordringer.

Forsamlingsforbud udsatte Musicalen "Ønskeøen" til maj 2022, men I fik heldigvis jeres studierejser som normalt i foråret 2022.

Og stille og roligt kom alt igen.

Men som vores nu afgående formand for morgensamling Oliver fra 3.f sagde på den sidste Morgensamling den 13. april 2023: "Når ældre generationer siger, at de har stået i skyggen af Anden Verdenskrig, så kan de elever, der nu bliver studenter sige, at de har stået i skyggen af corona".

Så man kan sige, at I har haft jeres "besættelse og befrielse", selvom krig har en helt anden alvorligere dimension over sig end corona, fordi der i krig er nogle, der med forsæt gør ondt mod andre.

Stor tak til dig Oliver for at minde os alle om det forløb og tak i øvrigt for din indsats for RKS.

Corona var hårdt for jer, men jeg glæder mig over, at I hurtigt er kommet videre, og I har heldigvis haft et helt normalt 3.g-år, som har inkluderet alle de mange sociale aktiviteter, der normalt foregår på Roskilde Katedralskole og er afsluttet med et helt normalt eksamensforløb, der betyder, at ingen efterfølgende kan stille spørgsmål ved værdien af jeres eksamen.

Og så glæder jeg mig over et forår i 2023 med bl.a. en fremragende Musical "To på flugt", en fejende flot Galla, og med countdowns, måske nok af lidt varierende kvalitet, men ofte teknisk set fremragende og med mange sjove videoer og indslag. Ind imellem til stregen, enkelte gange over.

Når det er sagt, så var den vidunderlige parodi som Magnus Kousholt i leverede på undertegnede altså virkelig sjov. Det var stærkt at være vidne til. Og Magnus' sprogbrug, ordvalg og accent ramte plet i uhyggelig grad.

Nu ved jeg, hvor jeg skal henvende mig, når jeg har brug for en stand in. Magnus mangler bare lige frisuren, men det kan ordnes.

Og herfra skal der lyde en kæmpe tak til jer alle, fordi I stod corona igennem, til alle udvalgene og særligt elevrådet for et rigtigt godt samarbejde omkring løsningen af alle de udfordringer, som corona gav os på RKS, især det første år af jeres gymnasietid.

Særligt samarbejdet med elevrådet viste endnu engang, at her på Katten har vi et virkelig stærkt fællesskab,

En speciel tak her til Jonathan, Pelle, Eline, Freja og Jonas. Vi har holdt mange gode møder om mange forskellige emner.

Tillad mig særligt at fremhæve jeres rolle på det møde, vi havde den 26. januar med vicedirektør i Børne- og Undervisningsministeriet Simon Pasquali og Kontorchef Liz Nymann Lausten.

Mødet skulle have varet en halv time. Det blev til halvanden time, og vi kunne såmænd have siddet der endnu, sådan var jeres entusiasme og lyst til at fortælle folkene fra ministeriet om gymnasiet og RKS.

Jeg fik lov til at opleve et helt enestående fællesskab på tværs af elevtyper. Det var stærkt, og jeg var verdens stolteste rektor.

I var totalt åbne og direkte, og selvom I, meget repræsentativt for RKS, er meget forskellige, så var I helt enige om det, I fortalte folkene fra Ministeriet, herunder en stor begejstring for en stor skole med mange muligheder, med stor mangfoldighed, med store ambitioner. En skole med et på samme tid helt almindeligt og helt fantastisk ungdomsliv.

Jeg tror ikke helt, I selv var klar over, hvor stærkt et aftryk, I ved den lejlighed fik sat på Børne- og Undervisningsministeriet og dermed på hele den danske gymnasieverden.

Og stor tak til festudvalgsformændene Cæcilie og Thomas for gode fester, ikke mindst en vild introfest den 9. september 2022, hvor vi havde fornøjelsen af et besøg af sundhedsminister Magnus Heunicke, som stod i promillebaren, og selvfølgelig en fantastisk fest den 27. januar 2023 med Artigeardit.

Tak også for de mange gode snakke, jeg gennem de seneste tre år har haft med mange af jer ved skranken på kontoret i dagligdagen, ved HROAR-fester, til Galla osv. Det er her, jeg har lært mange af jer at kende, og det har betydet rigtig meget for mig.

Jeg er stolt af jer, og jeg er stolt af en skole, der kan rumme så mange og så forskellige elever, ja en skole, der på den måde rummer det helt almindelige ungdomsliv, der nogle gange er kaotisk og hårdt, men oftest fantastisk og sjovt.

Behovet for uddannelse

Nu er I jo ikke de eneste, der kan fejre studentereksamen i dag. I dag er det netop 50 år siden, jeg selv blev student.

Jeg har både min hue og beviset endnu. Skjorten og cowboybukserne er for længst slidt op. Men som jeg viste jer på morgensamling, da regeringen i efteråret proklamerede maks. 19 grader på offentlige institutioner, så har jeg min islænder fra dengang endnu.

At jeg selv skulle være student, lå overhovedet ikke i kortene, da jeg var barn. Jeg var den første student i min familie. Og som jeg fortalte mange af jer, da I var på hyttetur i 1.g, så var det i høj grad min daværende klasselærer, og senere borgmester i Roskilde, Henrik Christiansen, der i sin tid insisterede på, at jeg fortsatte i gymnasiet efter 3. real – det, der i dag svarer til 10. klasse.

Det var en kæmpe game changer for mig, fordi det åbnede et hav af muligheder, som ellers ikke var blevet mig forundt.

Jeg har lige siden kæmpet for, at andre unge skal have de samme muligheder. Og – sagt i al ubeskedenhed – så har det været en succes. Jeg har med jer i dag dimitteret 7.650 studenter fra Roskilde Katedralskole.

Som jeg sagde til jer, da I startede for tre år siden, så er vores vigtigste opgave at flytte jer fra at være de store børn, I var, da I startede, og til de unge voksne, der sidder foran mig her i dag. Det er vores egentlige mission.

Ved translokationen på Roskilde Katedralskole i 1960 sagde daværende rektor Tolderlund i sin translokationstale: “Produktionen af studenter er inde i en næsten eksplosiv udvikling”.

Også dengang mente nogle, at der var for mange unge, der blev studenter.

“Jeg forstår godt, at nogle kan blive betænkelige ved den næsten eksplosive udvikling, studenterproduktionen er inde i!” sagde Tolderlund og fortsatte: “For bare et halvt hundrede år siden (altså 1910) kunne det samlede studenterhold rummes i en hestevogn. Nu nærmer vi os stærkt de 100 studenter pr. år”

Hvis jeg skal opdatere Tolderlund, så dimitterer vi i dag som sagt 486 studenter. Det højeste antal studenter i Roskilde Katedralskoles historie.

Og måske det højeste antal studenter i Danmark nogensinde fra ét gymnasium.

Som årsag til væksten dengang sagde Tolderlund: “Det stigende antal er utvivlsomt en følge af en forbløffende økonomisk og social udvikling”.

Men man skal huske, at der er en sammenhæng: Uddannelse og økonomisk og social udvikling er hinandens gensidige forudsætninger.

Da jeg startede som rektor for snart 24 år siden, spillede eleverne ved rektorindsættelsen en Pink Floyd sang med titlen "Another Brick in the Wall". Det er den sang med omkvædet "We don't need no education".

Min holdning dengang som nu er: We DO need Education. Uddannelse er faktisk mere nødvendig end nogensinde. Verden omkring os bliver mere og mere kompliceret og kræver flere og flere kompetencer fra os alle. Derfor har vi brug for unge med uddannelse nu og i fremtiden. Og gerne så meget som mulig. Både for at sikre, at I får gode liv med mange muligheder og bliver aktive medborgere. Og for at sikre, at I med jeres uddannelser kan medvirke til at sikre fremtidig velfærd.

Derfor er det helt hen i vejret, når regeringen taler om at forkorte uddannelser og om, at vi skal "smadre billedet af uddannelsestrappen", som Danmarks Socialdemokratiske Ungdom skrev i partiets medlemsblad "Socialdemokraten" i marts 2023.

I april deltog jeg i verdens største uddannelseskongress i London BETT. Her var 30.000 uddannelsesfolk fra 123 forskellige lande samlet for at drøfte uddannelse og udveksle ideer. Og her er der absolut ingen, der forestiller sig, at unge skal uddannes kortere eller mindre.

Og jeg må sige, at jeg har vanskeligt ved at se, at Danmark bliver klogere og rigere ved at uddanne befolkningen mindre. Det holder simpelthen ikke, og det er den helt forkerte vej at gå. Og det er tankevækkende, at ingen andre lande i verden planlægger at gå den vej – tværtimod.

Derfor er det også år efter år en fornøjelse at iagttage de mange studenter dimmitteret fra Roskilde Katedralskole, der mødes her på skolen til jubilarsfesten den 2. lørdag i juni. De studenter er – ligesom I er - det håndgribelig udtryk for den positive forandring, denne skole betyder, både for hver enkelt og for den enkeltes aftryk på samfundet efter endt eksamen.

Lise Nørgaard

En af Roskilde Katedralskoles kendteste tidligere elever var Lise Nørgaard, journalist og forfatter til bl.a. Matador. Lise Nørgaard døde den 1. januar i år.

Lise Nørgaard blev født den 14. juni 1917. Det var dengang, mænd gik med høj hat og lange, sorte frakker, og transport primært foregik til hest. Lise var elev på Roskilde Katedralskole og dimmitterede som realist i 1933. Det er med andre ord 90 år siden, at hun var i samme situation, som I er i nu.

Ja undskyld: det er altså VILDT.

Hvis Lise Nørgaard havde levet så længe, var hun blevet 90 års-jubilær her ved jubilarsfesten den 10. juni.

Lise Nørgaard var sidste gang på skolen ved jubilarsfesten i 1993 som 60 års-jubilær. Hun var inviteret til jubilarsfesten i såvel 2003 og i 2013 ved hendes 70 og 80 års-jubilæum, men som hun sagde til mig, da hun meldte afbud i 2013: "Der kommer jo ikke nogen, jeg kender", hvilket jo havde den naturlige årsag, at Lise var den eneste tilbageværende fra hendes klasse.

Æret være Lise Nørgaards minde. Jeg er stolt af, at hun dimmitterede fra Roskilde Katedralskole. Lise Nørgaard var – på sin helt egen facon - foregangskvinde for kvinders rettighed og kvindefrigørelse, hvilket hun selv var et billede på, ligesom mange af de kvinder, hun portrætterede i Matador: Agnes, Ingeborg, Elisabeth Friis, Vicki, Gitte Graa, Katrine og Iben er alle eksempler på kvinder, der på hver deres måde gør op med den mere traditionelle tænkning om, hvad kvinder bør, skal og kan.

Ud over at skrive en række bøger om hendes opvækst i Roskilde, var hun lige til det sidste en ivrig debattør om, hvad der skete i tiden. Et af de emner, der optog hende, var unges brug af mobiltelefoner.

Hun sagde bl.a. "Efter vi har fået de såkaldte smarttelefoner, er det som om, det er blevet mindre moderne at tænke sig om." Hun sagde videre: "Har vi den viden og dannelse, der gør, at vi kan omgås teknologien med omtanke?"

Og det er jo et spørgsmål, der taler lige ind i et par af tidens varmeste emner, nemlig vores skærmforbrug og anvendelsen af den nyeste teknologi i form af kunstig intelligens og chatbots.

Chatbots

Jeg bruger hvert år rigtig mange timer på at skrive translokationstale, så det var da i år yderst fristende at få en chatbot til at skrive talen.

Jeg samler input og ideer i løbet af året, skriver ned og lægger små lapper i et chartek, som jeg så tager frem, når jeg går i gang.

Det er en lang proces, hvor jeg netop selv kritisk udvælger, hvad jeg synes skal med i talen.

Jeg er selvfølgelig påvirket af virkeligheden omkring mig, men alligevel er det mig, som fører pennen, efter det har været igennem både mit hjerte og min hjerne.

I lyset af kunstig intelligens er analytiske evner hos studerende vigtigere end nogensinde. Det forudsætter, at vi har stærke offentlige uddannelsesinstitutioner med stor faglighed og dybde, hvor omdrejningspunktet er oplysning og dannelse - altså uddannelse!

Det skal forhindre, at vi ukritisk, og uden evne til at reflektere, blot henter vores viden fra internettet og de sociale medier i lukkede grupper og tager afsæt i konspirationsteorier i stedet for viden.

Vi skal holde fast i værdien af selv at reflektere - at processen både løber gennem vores hjerne og hjerte - og ofte i samarbejde med andre.

Det handler om selv at blive klogere og kunne bidrage til samfundet med viden og oplevet liv. Det er selve fundamentet for vores demokrati.

Og det må vi ikke overlade til kunstig intelligens og chatbots.

Men selvfølgelig skal kunstig intelligens bruges, hvor det giver mening og er til gunst for menneskeheden. Sundhedssektoren er vel det mest oplagte sted at starte. Med kunstig intelligens kan læger stille den rigtige diagnose på baggrund af al den viden, der findes i hele verden og dermed finde den bedste vej til at helbrede patienter. Det giver helt nye perspektiver for sundhedssektoren.

Vi gør med andre ord kunstig intelligens til gunstig intelligens.

At se og blive set

En anden udfordring ved skærmen er, at vi kan gemme os bag den. Det begrænser den fysiske samtale mellem mennesker. Og ligesom smilet er den korteste vej mellem to mennesker, så er den fysiske samtale den korteste vej til gensidig forståelse.

Alle mennesker har behov for opmærksomhed og for at blive set. Det kræver samtidig, at vi hver især gør os umage for at se andre. Det går så at sige begge veje: At være opmærksom på andre er forudsætningen for, at andre er opmærksomme på dig.

Derfor skal vi alle blive bedre til at være til stede, når vi er sammen med andre.

Skærmen bliver en barriere mellem os og medvirker til at skabe usikre unge. I dag ved vi, hvor meget sociale medier med "likes", eller mangel på samme, påvirker vores mentale helbred i negativ retning.

Du er god nok

Det får mange unge til at stille spørgsmålet: "Er jeg god nok?"

Til det vil jeg svare: ja du er god nok, som du er.

Og udvikl dig så videre derfra. Det gør du bl.a. ved at give andre opmærksomhed og ved at behandle dem med den respekt, det er at være til stede og nærværende. På den måde får du en masse igen.

Og ja, det er svært. Det kan jeg selv tale med om. Jeg er heller ikke for god til det med at lægge skærmen væk. Da jeg for nylig fejrede fødselsdag, vurderede mine voksne børn mig på karakterskalaen fra minus 03 til 12 og her fik jeg "00 i Ipad" som udtryk for, at også jeg ofte gemmer mig bag skærmen, når jeg skal slappe af.

Slutning

Jeres gymnasietid er gået hurtigt – på trods af corona.

Som forælder og som rektor kan det være vanskeligt at følge med, og af og til føler man, at tiden går så stærkt, at det føles som om, man går ud i køkkenet efter mælk til sine børn - og når man kommer tilbage i stuen, er de voksne og drikker øl.

For det er en vanvittig udvikling, der er sket med jer i de tre år, I har gået her.

I har fået en masse fagligt med fra jeres tre år her på RKS. Det er det eksamensbevis, som I får om et øjeblik det håndgribelige bevis på.

Men I har også taget del i en masse fællesskaber og et utal af sociale relationer i jeres tid på RKS. Skulle nogen være i tvivl om det, kan man blot slå op i de 486 opslag i årets udgave af Blå Bog for Roskilde Katedralskole.

Forskning viser, at det er de sociale relationer, der skaber varig glæde. Det vigtigste i tilværelsen er at være glad. Så hold fast i de relationer, I har fået gennem jeres gymnasietid.

Det er tydeligt, at I har glædet jer til i dag. Glæd jer nu også til i morgen og til hver ny dag i jeres lange liv.

Jeg ønsker for jer, at I får et helt fantastisk almindeligt liv med kærlighed, tryghed og et passende antal udfordringer og sejre.

Hjertelig tillykke med jeres eksamen.